

ACC. N:R M 6243.1-88

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Emil Jönsson

Härad: Luggude

Adress: Hornborg

Socken: Wästby

Berättat av: Svennson

Uppteckningsår: 1940

Född år 1867 i Wästby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på Usmw N. 148, Handel och Marknad
Innehåll.

Handelsföretag

Spiritus

Originell handelsman

Krogvärdse; smuggelhandel med brännvin

"Handla på krita"

"Pillhandel"

Häst vinnare över Sundet.

Veaturs handel

Knallar

Judar, "Blucke judar"

Gård för handlare

Smuggelhandel

Skriv endast på denna sida!

S. 7-9

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Emil Jönsson

Härad: Luggude

Adress: Hornöborg

Socken: Wästby

Berättat av: Oensamman

Uppteckningsår: 1940

Född år 1861 i Wästby

Kvinnorna till Högarna

"Hög betet" (Tids uttryck)

"Hömmig"

Hälsningsgrän - arbetare

Fadare

Figgare

Marknader

Smivskätsel

Spannmålshandel

Tröskning

Potatisodling

Linsodling

Broskarskätsel

Smörhandel

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6273:3LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Jönsson
 Härad: Luggude Adress: Hornborg
 Socken: Wäby Berättat av: Svenn
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1867 i Wäby

TjävaSlipsteno tillverkningSalthandelSlackunderNöjeslivet på marknaderna

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Jönsson
Härad: Luggude Adress: Hornborg
Socken: Wäsby Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1940. Född år 1861 i Wäsby

Handel och Marknad.
Nedan skrivs om handel och marknad kom-
mer huvudsakligen att angå Wäsby socken.
1) Vad som bidrog till att större handelsföretag bil-
dades, var otillräckligheten av dels gärdshandeln
och dels de många små handelsföretagen - stughand-
larne att förstå till allmänhetens betjäning.
Det största, ej äldsta handelsföretaget i Wäsby sock-
en, var ju Stenkolsgruvans, dock endast för arbe-
tarne tillgängliga handelsföretag. Arbetarne fin-
go köpa råg, vadmål, bulldan (ett slags grovt säck-
vävs-liknande tyg, som användes till arbetskläder,
och "Bussaronen" som blusen kallades, sydes av
detta tyg) vidare, brännvin, ärtor, lut fisk, tran (till lam-

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: Född år i

-porna som begagnades i gruvorna. Alla andra för-
-nödenheter måtte köpas hos andra handlare. En av
de äldste handlande i Wäsley, var en som hade varit
för kyrkan och hette Jördberg. Der i hans hus sål-
des 1820, lerämning, Tobak, sill, tran, Caffeböner, läsa-
-sömfela och halva stövelsinker, träask med blankemörja
is enfärga (att blänka kakelugnar med) kräta, m. m.
Men den störste, visserligen inte den äldste, men
betydligt överlägsen alla de andre handlarne i
Wäsley församling var Walter Pride på Höganäs
fiskerläge som alltid har tillhört Wäsley socken.
Denne Pride var Engelöman och kom till Höga-
-näs som smed och satte upp smedja, samt snart
nog handel 1850. Han handlade med timmer, bräder

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: Född år i

järn, salt, samt för öfrigt alla slag av varor, men in-
te jordbruksprodukter. Egna skrift skaffade hem
lager och större delen av de mindre "stug-handlarn"
köpte av Frid sina lager. Sen hade vi en i Väsby
kyrksby, en handlande som hette Anders Nilsson.
Han satte upp "vin och diversehandel" år 1846. Han
kallades för "knallen", därför att han begynt från
barndomen med gärdshandel, och alla sådana
kallades för "knallar". Denne "knallen i Väsby"
som han i all sin tid fick heta, hade en tid också
butik i Helsingborg och bodde der några år. Under
den tiden förstods Väsby handelsbutikken av en
bokhållare. Som nu denne A. Nilsson bodde i Häl-
singborg och der i samma gata bodde en annan

Person som hette A. Nilsson, så bestämdes att
 Knallen i Väslöy skulle kallas A. Nilsson junior.
 Därföre att han var yngre än de två. Denne A.
Nilsson (Knallen i Väslöy) handlade med
 allt, och sköt ofta med att han hade allting i
 sin butik till salu, ända till ett "vånga-laj".
 (=vånga-grind) Därföre hängde alltid på för-
 sterposten i hans butik ett vångalaj i miniatyr.
 Då "Knallen i Väslöy" var "knalle", sålde han även
 något som kallades "Speritus i asken" (Spiritus i
asken). En förseglad träask med lyckobring-
 ande innehåll. Egenheter från Nilsson junior
 sida (Knallens) var många: 1. Då han hade
 sialal och bodde i Helsingborg, emiserades han med
 att inte betala, till han blev ständ för rådhus-
 rätten. Men då tog han upp och lade fram på
 rådhusbordet fyrahundra silverspecier, lika
 med 160 riksdaler. Han hade samlat på dessa

silvermynt så länge han kunde. En annan gång (när han bodde i Västerås) samlade han på styrrar, ett kopparmynt som var $\frac{1}{4}$ del skilling. En skilling var $\frac{1}{48}$ del riksdaler. Men runstycke var en toltedels skilling. Till en riksdaler fördras således 576 runstycke och av styrrar 192 stycken. Han skulle samla 1000, men blev ledsen innan han uppnådde antalet, ty styrrarne var sällsyntare än de andre kopparmynten. Nilsson Jöns ("Knallens") handelsvaror var av alla slag såsom: järnkramhandel, colonivaror, risgrön, Caffé, rotting, Cigarer, socker, sirap, tobak tugg och rök, långa och korta pipor, kätpipor, rep, kryddor, knappar, träd, skrivbläck, skrivpennor, blyerts, isenfärga, blanksmörja, såpa, soda, tyger, mjöl, tändstickor, ljus, ättika, fotogen, linolja, tjära, lakrits, fiolsträng, salt och en slags guldringar som hette J. O. Hellsunds giktingar. Dessa ringar troddes, leota för gikt, reumatism, köptes av en onaska.

Kriegsäuse

^{Landskaps} ^{Handl.} ^{Socken} ^{Unionsnämning} ^{Uppredn.} ^{Arres} ^{Bev.} ^{Folk}
 mellan 1848 och 1855 var en gammal
 bonnansägare i Tingelsträde, som hette Nils
 Nilsson, s. k. divers handlande. Det brukar
 sägas att den och den har satt upp "bo,"

(= bod, handelsbod, butik). Denne Nils Nilsson som smygkänd
 med brännvin.
 satt upp "bo," sålde tran, såpa, blank-smörja,
 i träaskar, isenfärga, ålskinn, tuggtobak, snus och
 stövelsinker, lul och halva låsa sön, lek och även
 brännvin fastän det var förbjudt. Det tillgick
 så, att kunden begärde ett halft stop eller helt stop
 Då sade Nilsson: Det skulle väl då vara tran,
 varefter han i annat rum påfyllde flaskan el-
 ler duntan med brännvin. Således nämnde
 aldrig brännvin och tillfälliga kunder i boden
 kunde således icke vittna om brännvinshandel.
 Några äldre handelsföretag kunde jag ej
 uppspåra i vår socken, ändå minna Morso och
 Tass föräldrar som kagesmän voro födda 1785 och

1789. Men troligen var det mycket små
affärer omkring i de då utfattiga byarne
så färdiga, äldre handlande än dessa o-
vändera. Både och landbefolkningen
redade sig utom handlare, genom att i "Slan"
på marknaderna förse sig med allhanda
förmådenheter och dessutom var det de många
gårdfari-"knallarne". De allra äldste, som
hadde satt upp "bo", kunde inte skriva annat
än bonmärken eller vissa tecken. Med krita ra-
dade upp på dörrar och väggar åtskilliga minnes-
märken, ifall någon fått bli skyldig. Men allting
skulle betalas kontant. Intet "lörge" och intet på
krita". Det senare talesättet att handla på kri-
ta" uppkom just därav att handlarne skrev
med krita. Vit krita var också såkänt till
sals i alla "bo-or", men rödkrita mera vällynt.
En mycket märkvärdig handlare, var den

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R 176b 75:12

L F

Lästnämnde Per Svensson (Halte Per). Var
han han eller hans hustru kunde skriva.
han var av "spasmod" bygnad, och gjorde
offärer på flera tusen riksdaler om året,
men han hade ett ovanligt orinne, men aldrig
någon skrivare förr än hans barn blev i sko-
lan något skrivkundiga. Sen Halte Per som
levde så stor så han kunde hålla i timmen, leg-
de hans far en häst (vagn hade Per själv) och
körde byarne igenom, tingade bort gödsel, blö-
verfri och om värn medförde tår, vaddior,
hårdsten, råvaror, lieskaft och om efter hösten
slaglar, ålskinn, jämte gödsel och utsädesaf-
fär. Själve följde han ju alltid med och det
han lojade det var säkert. Handels-
resor sjöledes ifrån vår socken hade nog
i äldre tider vid vissa tillfällen förekom-
mit. Ex. till Danmark, som som kunde

Pillbunden

inte träffa att sillen kom i Höganäs och Ler-
 berga fiskarens "närddingar", så att det blev
 överflöd. Då visste vi att Danskarne
 inte fått mycket silt, de hade olika när-
 -dingar (nät). Danskarne hade s. k. flyt-när-
 -dingar, som fängade den sill som var i övre
 vattenlagret, men våra hade botten garn, som
 fängde de stum som kom i nedre vatten-
 laget. På så vis reste de danske fiskarna
 till oss när i deras nät blev överflöd på sill.
 Ännu någon kreaturshandel förskom tvärs över
 Öresund in i Danmark. Ex. Mine Farfar i Måns
 Nilsson Långaröd, köpte en vit mårre i Danmark
 vid Jille-läge. Mårren gick i en kage på ända-
 -men i närheten av Höganäs, men var försom-
 -men en dag. Båt kom med bud från förra äga-
 -ren i Danmark, att mårren var i sitt gamla
 hem och fått ett föl. Efter några dagar hem-

Ländan
Tjälade
Söcken
Örtäckning
Lades båda hem, men nästa gång märkan
fjälade gjorde hon på samma vis. Hon sim-
ade över sundet emellan hon fötte. Sundet
är nämligen $1\frac{1}{2}$ mil brett mitt för Höganäs.

Neen Fäkreuter köptes i Danmark. I mindre
skala idkade ett par bönder från Lönsköp, år
1848 handel sjöledes och uppkom derigenom en
slagbvisa, ty det berättades att resorna utgingo
från Höganäs fiskeläge och när båten uti i fjön
anropades av kuststrakterna, tullenskarne, om
vad de hette och vad de hade till last, svarades
"Jöns Jönsson och Sven Torn, segla med havre
och blandhorn, från Gössarp och Lönsköp.
Lasten lossades på Neen och derefter seglades
till Helsingborg, der Sven Torn köpte tyger, som
han sedan handlade med derhemma, som
han tyckte då hos Jöns Jönsson. Men några stän-
-re handelsresor sjöledes i från vår socken

M 6273:15

ACC. N:R.

Handskrift

Upptecknare

Ägare

Adress

Socken

Bejaktat

Uppteckningsår

Ägare

färdkom icke förr än Walter Pride, med
samma skepp och sonen David, som skeppa-
seglade till England efter handels-
varer. 2) Någon gärdfarihandlande som knaller
had hemma i vår socken (Wäsby) har ej kun-
nat utspöras, mer än den ende från In-
gelsträde Per Svensson (Halte Per), men der
emot en mängd knallar från "utsocknen"
Halland, Bjäre och Göinge härader. Vanli-
gen kallades de för knallar, men somliga
kallades för Wäschöttar eller "Wäsjötta-knallar"
derför att de hade vävskedar till salu, och
igenkändes på att de hade knallasäckar som
strecko högt över huvudet, i följet av vävskedar-
nas längd. Dessa knallar handlade endast
med vävskedar och "skottar" (skyttlar). De
vanlige knallarne hade en säck, över axeln,
som inneslöt en något flat och bred träs-

Skriv endast på denna sida!

Låda i ryggsdelen (den bakre säck-delen)
och en mindre trälåda i den delen av sä-
cken som hängde på bröstet. Dessa lådor
kommer tagas ut genom att säcken var upp-
fläckt på längden och snoddes upp när säcken
sattes på golvet. Säckens snoddes om på midt-
en och lådorna innestängdes på sådant sätt
att de ej kunde falla ut, när säcken kastades
över axeln igen. På 1870 talet översvämmades Judar
var socken, så väl som alla andra, av judar, som
hade parallellformiga lådor utav tunt trä.
En och en halv aln (nära om en hög) och $\frac{3}{4}$ aln =
(45 cmtr) i fyrkant rätvinkliga. Dessa lådor be-
ros utan betäckning, på ryggen, med knappar
över axlarna och midjan. Således midt denna li-
dan upp bakom huvudet och högre än detta.
Juden gick framåt lutad till följd av tyngden,
men kunde vila sig genom att sätta spatsen

stucken under botten på lädan och hålla den
där medan judarna sålde sig. När så
sammans med besvärarna genom dörren
in i stugan måste han sitta till en bänk
eller stol innan han kunde sätta lädan, varefter
remmarna kunde spännas av. Inne i denna
yttre läda befanns en hel hop andra lädor av myn-
ket tunn trä och noggrant avpassade efter yttre
lädan. Dessa smålädor, ända till 8 eller 10 stycken
sattes ovanpå varandra och innehölls var sitt sär-
skilda slag av kramvaror och även blandat inne-
håll. Att tillknyta sig silverklockor för sina varor,
var judarnes åtrå och en del judar kallades "klocke-"
judar" som passade på vid alla folksamlingar att
knyta eller sälja fiskur. Hissarligen betrakta-
des ju allt gårdfari-handlande såsom även ett
slags tiggare-handel, och det fanns även många
tiggare som ingenting hade att sälja, utan di-

Tiggar

^{Lundaböpe} ~~De~~ ^{Var} ~~ett~~ ^{ett} ~~stort~~ ^{stort} ~~mat~~ ^{mat} ~~eller~~ ^{eller} ~~små~~ ^{små} ~~gator~~ ^{gator}. De satte sin
^{Härb.} ~~håse~~ ^{håse} ~~utanom~~ ^{utanom} ~~gården~~ ^{gården} ~~ty~~ ^{ty} ~~de~~ ^{de} ~~vill~~ ^{vill} ~~aldri~~ ^{aldri} ~~visa~~ ^{visa}
^{Stoken.} ~~stor~~ ^{stor} ~~den~~ ^{den} ~~var~~ ^{var}. ^{Derätta} ~~Men~~ ^{Men} ~~ingen~~ ^{ingen} ~~gingo~~ ^{gingo} ~~de~~ ^{de} ~~mågot~~ ^{mågot}.
^{Uppförings} ~~Om~~ ^{Om} ~~kvällen~~ ^{kvällen} ~~gingo~~ ^{gingo} ~~de~~ ^{de} ~~till~~ ^{till} ~~vissa~~ ^{vissa} ~~personer~~ ^{personer} ~~och~~ ^{och}
~~såld~~ ^{såld} ~~bröd~~ ^{bröd}, ~~men~~ ^{men} ~~fläsk~~ ^{fläsk} ~~eller~~ ^{eller} ~~ost~~ ^{ost} ~~åto~~ ^{åto} ~~de~~ ^{de} ~~opp~~ ^{opp} ~~själv~~ ^{själv}.
~~Derför~~ ^{Derför} ~~om~~ ^{om} ~~man~~ ^{man} ~~såg~~ ^{såg} ~~en~~ ^{en} ~~man~~ ^{man} ~~med~~ ^{med} "påse och käpp"
~~så~~ ^{så} ~~viste~~ ^{viste} ~~man~~ ^{man} ~~vad~~ ^{vad} ~~han~~ ^{han} ~~handlade~~ ^{handlade} ~~med~~ ^{med}; ~~ty~~ ^{ty} ~~i~~ ⁱ ~~all~~ ^{all}
~~mänhet~~ ^{mänhet} ~~hade~~ ^{hade} ~~inte~~ ^{inte} ~~brödtiggarna~~ ^{brödtiggarna} ~~tvärpåse~~ ^{tvärpåse}, ~~liksom~~ ^{liksom}
~~knalla~~ ^{knalla} ~~säck~~ ^{säck}. ~~Alla~~ ^{Alla} ~~gårdar~~ ^{gårdar} ~~handlare~~ ^{handlare} ~~prejade~~ ^{prejade}
~~sig~~ ^{sig} ~~ju~~ ^{ju} ~~till~~ ^{till} ~~mat~~ ^{mat} ~~och~~ ^{och} ~~logi~~ ^{logi}, ~~genom~~ ^{genom} ~~att~~ ^{att} ~~pruta~~ ^{pruta} ~~eller~~ ^{eller}
~~blå~~ ^{blå} ~~av~~ ^{av} ~~ett~~ ^{ett} ~~par~~ ^{par} ~~skilling~~ ^{skilling} ~~på~~ ^{på} ~~någon~~ ^{någon} ~~ting~~ ^{ting} ~~de~~ ^{de} ~~sålde~~ ^{sålde},
~~och~~ ^{och} ~~just~~ ^{just} ~~därför~~ ^{därför} ~~ansågs~~ ^{ansågs} ~~det~~ ^{det} ~~för~~ ^{för} ~~tiggare~~ ^{tiggare} ~~handlare~~ ^{handlare}.
~~Ex.~~ ^{Ex.} ~~jag~~ ^{jag} ~~hörde~~ ^{hörde} ~~en~~ ^{en} ~~gårdar~~ ^{gårdar} ~~handlare~~ ^{handlare} ~~från~~ ^{från} ~~Sonåland~~ ^{Sonåland}, ^{tyrd} ~~pruta~~ ^{pruta} ~~av~~ ^{av} ~~ett~~ ^{ett} ~~äre~~ ^{äre} ~~på~~ ^{på} ~~ett~~ ^{ett} ~~syl~~ ^{syl} ~~spett~~ ^{spett}, ~~om~~ ^{om} ~~han~~ ^{han} ~~fick~~ ^{fick}
~~en~~ ^{en} ~~måltid~~ ^{måltid} ~~mat~~ ^{mat}, ~~och~~ ^{och} ~~det~~ ^{det} ~~fick~~ ^{fick} ~~han~~ ^{han} ~~och~~ ^{och} ~~dertill~~ ^{dertill}
~~fritt~~ ^{fritt} ~~logi~~ ^{logi} ~~över~~ ^{över} ~~matten~~ ^{matten} ~~och~~ ^{och} ~~mat~~ ^{mat} ~~och~~ ^{och} ~~kaffe~~ ^{kaffe} ~~om~~ ^{om}
~~morgonen~~ ^{morgonen}. ~~Ingen~~ ^{Ingen} ~~enda~~ ^{enda} ~~gårdar~~ ^{gårdar} ~~handlare~~ ^{handlare}
~~(utöver~~ ^{(utöver} ~~me~~ ^{me} ~~var~~ ^{var} ~~de~~ ^{de} ~~alla~~ ^{alla}, ~~utom~~ ^{utom} ~~Per~~ ^{Per} ~~Levinsson)~~ ^{Levinsson)} ~~hand~~ ^{hand}

^{Lund och} hade med något som ^{Uppdragsår:} tillverkats inom socknen
^{Uppdragsår:} eller Per Svensson (Hatte Per) bar liar och licken
^{Uppdragsår:} socker sig i byarne och de tillverkade saker inom
^{Uppdragsår:} socknen av de gamle ^{Uppdragsår:} bönderna Hultberg, Fri-
berg, Olsson och Nils Larsson. En på varuslag.
En kom från Småland och hade svarvad trä-
saker, penga-skar, "snorre-bussar", tunne-lappar,
snör-skar, rocka-rullar, hand-murrar, samt
träskedar, slevor, näver, smusdosor i bakre
ryggglådan. I framsäcks-lådan: Små hemsnidade
knivar, syringar, stoppnålar, synålar, knapp-
målskror, häkter, stumpsticker, sylspett, skinnpås-
knappar. De svarvad sakerna vackert randade
med lingonsaft och blåbärssaft, i svarven.
En annan smålänning, hade endast ull-
saxar och kardor. En tredje smålänning,
sålde endast hornskeidar. Halländingar som
sålde endast penga-börkar. Andra med visor.

Skriv endast på denna sida!

med sig. Några hantverkska gärdar-
handlare hade också tyger och fruntimmer
grannläter: Huvudschalor, Roschar, hårkammar
spagor, hårmålar m.m. För kredit till tjänste-
folk kunde förkomma om handlanden och
tjänaren rose gamla bekanta d. v. s. hade öm-
residigt förtroende. Om krösna (lingonhan-
del är förut talat) Men om gärdarhandlarnes
räkenskaps-föring för sin egen del, känner
jag intet, men vid uppgörelse om handel begy-
nade de huvudsäkning och ingen må tro att
de låts sig lura. Ex. Om jag köpte ett lass
bräder på en marknad, så skrevs med krita
alla 60 i en rad med en streck för varje, alla
7000 med en krittstreck för varje, alla 8000
9000 och 10000 o. s. v. med en streck för varje
bräde med den bredden. Summorna lades
tillsammans och jämfördes hur många 100 turn

Drach

Address

807

及后村

Uppackning

Född 2

Skriv endast på denna sida!

^{ACC. N:R. 716 NT S-23.}

Tändstämman ifrån stann iudiska 260
Handlaren som voro mest främlingsläggnare städer
Såsom i Sakligen Malmsten Men de andre gäst-
frihandlarna voro från Markaryd, Traryd,
Örkellunga, Hishults, Revellsgrå (d. v. s. från
Bjäre samt Norra och Södra Asbo härad i
Skåne samt från Södra Halland, Höke och Tön-
nerås; häradet och från Medelsta härad i
Blekinge). Dessa utsocknes gästfrihandlar
de kommo vid alla tider på året, men de 3
förste månaderna på året var frekvensen
iså stor som på övriga årtider, med und-
antag för judarne som ej skydde själva jul-
högtiden, eller övriga sabbater. Nästan
varje gästfrihandlare hade sitt särskilda
slag av varor, förutom de vanlige, som av
alla krämare med flytande ordström kunde
räddas upp vid inträde i husen. Så hade

^{Handskap:} ~~Per~~ ^{Uttömd:} ~~Jonsson~~ ^{Käressa} (Hatte ~~Per~~ ^{Käressa}) med sig, då han
^{Uttömd:} ~~gick~~ ^{Socken} till Gots, genom byar, lian, Kärdesten (som
^{Uttömd:} ~~gicks~~ ^{Uttömd:} till pöcker att kätta på strykstickor).
^{Uttömd:} ~~Per~~ ^{Uttömd:} ~~Jonsson~~ ^{Käressa} föruttrända ~~Käressa~~ ^{Käressa} inom Väsby
 pocken köpte sina varor i "stan" Helsingborg (= Helsingborg), som ganska betydande smuggel-
 handel bedroes på 1850-talet, med tyger och
 brännvin, troligen av Helsingborgs eller Lands-
 kronas köpmän. Men några bönder, som
 jag kände hörde till städerna med smuggel-
 gods. Hur det gick till, kunde ju lämnas här
 några exempel. De mörka höstkvällarna
 eller vintermörker passade dertill, men
 det var nog riskabelt för bägge parter, såväl
 för handelshusen som för handlangarna (bön-
 derna) ty några som kallades för "tullsnöggar-
 ne, (kust-vakterna) sökte på allt sätt att upp-
 spåra och beslagtaga, icke slenast varorna

Smuggelhan-
 del.

ACC. N:R. 176415:25

LUN
FOL

Handskrift
Härder
Förklar
Handskrift
Förklar
Handskrift
Förklar

utan hela ekipaget, med hästar och vagn.
En bonde som hette Jön Persson i Wäskyl, hörde
föresmyglare, ledes upp till en gård, kom ensam
utan hästar och vagn, och låtsades pas-
ka hästarna var onogon som vanligt, men när
böarna kommo snart underfund med att han
hade inga hästar. Efter en fjorton dagars tid
fick han igen sina hästar. Grosshandlarna ha-
de löst ut dem. En annan bonde som hette Lars
Larsson på Tornarna hade fått hem från Öre-
sund ett lass dyrbara tyger. Det hade gått
lyckligt så långt, men tullsnoggarna hade miss-
stänke på Lars Larsson, ty han hade brukat kö-
pa för smugglare förut, men ej kunnat infångas.
Dessför gingo tullvakterna natt efter natt
och vaktade vid hans gård, ifall han skulle
köra ut med varorna och i så fall bli ett lätt
byte för beslagtagande. Att gå in i husen utom

Skriv endast på denna sida!

~~Skriv endast på denna sida!~~

han eller bräcka sig i sin fängs de i och hund-
 tillkännagiv alltså de närmaste big.
 det var kallt och skönt om kvällarna.
 gick Larsson ut och bjöd in tullenoggar-
 ne i stugan och trakterade dem med kaffe och
 brännvin. En kväll gick han som vanligt ut
 och bjöd dem in i värmen och föreslog ett parti
 kort. Trakteringen blev riklig, kaffe, brännvin
 och slutligen toddy. Lars Larsson hade en fro-
 gen dräng. I mörkret drog han ut den store
 fjäder-pasteragnen och ställde den på en höste-
 väg i skogen en bit från gården, bakom denna.
 Därefter bar han en tygpåse under var arm
 eller en i handen och lassade sålunda ett
 stort lass med allt förmuggelgodset. Därefter tog
 han ut hästarna över gödselhögen, bakvägen, sam-
 spände för och körde till Helsingborg om natten
 medan tullenoggarne satsade och skulade.

Skriv endast på denna sida!

Drängen Tre Olsson

^{Landskap} annan gång, skaffade Larsson sig en
^{Häst} hel tamma ankare ^{Stor} han fyllde med
^{Stor} statten och propparne ^{Besatt} med linne-
^{Apparat} ^{Apparat} doppade i brännvin. På landvägen be-
 -ro Larsson och hans dräng anmodade att stanna,
 men låtsades ej vilja stanna utan pickade på
 hästarna. Nu voro "snoggarne" säkra på och be-
 -faldade dem att prunt stanna och medfölja till
 tullstationen i Höganäs, ty vid undersökning lukt-
 -tade horkarne vad det klagas vara anken i inne-
 -höllo, oaktat det frögars vara vatten. Vid fram-
 -komsten befanns ju att det var vatten och må-
 -ste "snoggarne" ersätta med en anseelig
 summa. Men dagen efter körde Larsson med
 2 lass brännvin ankare utan hinder till Hel-
 -singborg. Om snoggarne sågo dem på vägen
 de ej anhölla dem. Brännvins-handeln hade
 endast Höganäs Jästgivarvärd och gummelaget

En kanna brännvin kostade 1,50 kronor
1870, Om man köpte 10 kannor 1876 var priset
17,50 kronor. 3.] Körslor som särskilt nä-
ringsslag fäng förkom någon gång, men högst
sällan på 1860-talet. Uttrycket lora och
fordon, forkarl, fordring, forbonde, använ-
des icke. Det hette i stället, kördon, köra-
karl. "Don, deningen" var allt som hörde till
utrustningen av ett eller annat slag, och skulle
nästan kunna översättas med "attiraljen". El-
drig hörde jag omtalas att någon före 1860 skul-
le ha idkat körslor i Wäsby församling, som
särskilt näringsfång. En bonde i Annakärr
Johannes Bengtsson, körde till Helsingborg en
a två gånger i veckan i några år, efter varor
till "knaden" i Wäsby. Han, Bengtsson, fick tio
kronor för varje "äcka" fram och åter, med reitor
om lass av tomledor och tomtunnor som skulle

^{Landbruk} ~~lärnas~~ på ^{utläst} ~~utläst~~ och varulass hem
^{Högar} ~~Högar~~. Men som ^{för} ~~för~~ (Kvallen) var roat av lant-
^{bruk} ~~bruk~~, så arrenderade ^{bevärd} ~~bevärd~~ blockaregården i Väsby
^{Uppländska} ~~Uppländska~~ sjöle med egna hästar som sina varor,

och Bengtsson slutade skjutningen. Någon gång
på 1840 talet hade samme handlare varit arrendator
på ett hemman som kallades för "Jeppe Lars i Högar-
den." En annan bonde Nils Svensson i Fingelsträde
körde på samma sätt för transport av handels-
varor till Per Svensson (Halte Per). Walter Prids
tog sina varor sjöledes till Höganäs. Att lassa
på och av benämndes, att lassa på och lassa
å (av). Klövje hästar och klövje foror, okänt.
Verkliga åkare fanns ju ej, ty dessa varu kö-
rare hade även landbruk vid sidan av.

Fyra personer körde från 1879 till och med 1882, ^{Sin barn}
lera från Danhult till Höganäs. De hade, enligt ^{sin Höganäs}
egen utsaga 5 kronor för varje lass om 50 kubikfot.

Det var 3/4 mil att höra och landvägen
 fick ett spår i mackadammen som syntes
 efter lekörarnes vagnar. Männen hette,
 Olsson, Rosengren, Johannes Örijansson och

Låne på Långs backe. Dessa hade små aspen-
 derade jordbitar, varför hörsloerna vore deras
 huvudsakliga näringsslag. De kunde höra
 vissa tider 2 lass om dagen. Förut hade gruvebo-
 laget med egna skjut, hört lera ifrån Tinkarp
 en by norr om Helsingborg vid sjökusten.
 Men så hade alla dessa, som bodde i Ingels-
 träde, en daglig trafik med budskickning
 av folket vid vägen genom byarne, huvudsakligen
 efter brännvin. En och annan gång hade de
 köpt sill hem med sig, som såldes för 5 öre
 valen (en val 30 styck). De hade själva gett 2 öre i Höga-
 näs 1881. Man räknade g nog, huvudsaken
 var att så skyndsamt som möjligt få i såldt, ty

Skriv endast på denna sida!

Eändskaps

Upplysning

Härled:

Adress:

Söcker:

Befattning:

Uppmärksamhet

Slagarna voro fulla med vill gubbarna fulla
 lärare och som vardagen varm
 Färdmän som färdades med hästar
 förs det inte i bonstjärnarna, men på
 1870-talet begynte en del gårdshandlare dra-
 ga en härra, på vilken de hade sina varor.
 De aktade sig nog för att taga in på jäst-
 givaregård eller krog, ty der fingo de betala
 för logi. Om någon tillryggalade en väg-
 sträcka utan lasterott för bilor, så kalla-
 des det "ett bete". Men ordet kunde ären an-
 vändas om tiden. Till ex. Hans gick här och
 gav Per en omfil så han lät ett bete på gol-
 vet och "tierra" (halvt sanslös) eller jag satt
 och väntade. Efter ett långt bete kom han ändt-
 ligen. 5]. På 1700-talet skulle ett par hemmen
 varit skyldiga att göra s. k. Horning till görs-
 lövs beställe i Jordtorps socken. Dessa skyldig-

"Rid bete"

(tids uttryck)

"Horning"

Skriv endast på denna sida!

^{Landskap} ^{Uppmärksamhet} ^{Adress} ^{Berättat av}
 Hester kom att tilldelas N:o 11 och 12 i Wäsby
 kyrksby och kallades för "Högären". Men
 Högären minnes om att sådant arbete skulle
 utföras i 1800-talet, men 1869 fördrade en arren-
 dator Hagens, på Görelövs boställe, arbete av "Ho-
 gären". Han ville ha plöjt. Bönderna togs
 hästar och plogar med sig och plöjde i några
 timmar på en odlad grusbäck, som för-
 ut varit exercisplats och hette Tunneberga
 bäck. Men vid samma tillfälle förklarade
 vi, att det var sista gång arbete gjordes på bo-
 stället av Wäsby bönder på 11 och 12. Sedan
 hördes aldrig av något derom. Inte alenast
 byn utan vår församling och alla församling-
 ar i Tullen besöktes årligen av hallänningar, som
 dels åtog sig tröskning, höstrads arbete, senare
 murgting och dessutom tjänare, så att nästan
 alla såväl manliga som kvinnliga tjänare var.

Hallänning
 av - arbete

Skriv endast på denna sida!

hollänningar, ända till fram på 1877-78 då
 värdar begynte komma i bruk och snart
 efter andra onaskningar till lantbruket.
 Kallade Tattare men jag ej hört om annat

än de ansågos som de senare kallades Fige-
 nare. Tattare eller "tattrar" troddes vara från
 Turkiet (tartariet). Men andra kringdrivande
 utsocknes svenskar som förtente kopparkärl,
 kunde legas att aveliva hundar, katter, även hästar.
 Tällemänhet voro förtennarne endast förtennare.
 De som brukade aveliva hästar och andra "orena"
 djur, kallades för rackare, och betraktades med
 avsky av alla. Ordet "skojare" betydde: sam-
 vetlös bedragare. Füsse, Fant och travalapp,
 ahänt. Tiggare besökte alla byar i församling-
 en vid alla årtider. Före 1850-talet, av fattig
 fiskarbefolkning i de 2 fiskelägen Höganäs och
 Lerbergst, som tillhörde Väsby socken, men även

Taidare

Sten
 1877-78
 1877-78
 1877-78

1877-78
 1877-78
 1877-78
 1877-78

ACC. N:R. 146273:34

från Viken, Brunnby församling, Färhult m.fl.
socknar. Sedan grundades blev utseruten från
Wäley 1853, gick derifrån många barn och
tiggare. I följande vår bytygsskolegård i Wäley ämnas
som från bönderna i Wäley församling, minst
jag ej och ej heller hört någon gå och tiggas.
Men det fanns Gattighjon som hade lov att gå
och tiggas. Blevs de mycket oförmögna, måste
de fortskaffas efter vissa dagar, till nästa gård.
Tiggeriet maskerades t.ex. som förut nämnts om
myr-ättik-handlaren. Andra hade ett litet la-
ger i en cigaretlåda, att de helst inte ville sälja
men byta sig till mat för en nål c. d. En
ung flintskallig man spelade fiol för korn
eller råg (vilket dessa folk hade bäst). Han hade
haft scors och bek-hätta och blivit skallig.
Derför kunde han inte arbeta. Han hette Ola
Talon från Wälinge socken. O Man kan

Lunds Kap: *du inte få alla livsförnödenheter i de för-
 Högste handelsbutikerna som folket tyckte det
 Sötte sig bra därför att det mesta kunde de få
 Öppningsår: hemma i stället för att transportera*

ifrån stan allting. I synnerhet kallt var det
 bra att slippa dra i kån stan. Men man
 trodde att handlarne flöto fort rika, ty de hala-
 de ju till sig alla pengarne. Den förutnämnde
 Nils Nilsson, Ingelstråde brukade säga: "den
 som inte tar vara på styvern får då aldrig skäl-
 lingen och tar han inte vara på skällingen så får
 han då aldrig daleren. Det var ont om pengar på
 den tiden. En onsdagstork kostade 3 skilling
 och en stor ek kostade sex skilling, år 1840. Den
 som hade något att avyttra (utom fasta och
 gårdshandlarne) av almogen var endast bön-
 derna, ty torpare och hantverkare hade ju ingen-
 ting att avyttra. Det som således bönderna

^{Landskap} kunde sälja var ^{Upptecknad av} korstar, mjölk, smör,
^{Hägg} ägg, spannmål, potatis ^{Ägg} och varor, kränsle, kött
^{Steken} fläsk. En större del av dessa varor, så
^{Uppteckningssam} mjölk, smör, ägg och potatis, såldes direkt utan

mellanhänder till gruv-arbetarne vid Höga-
näs stenhugsgruva, men fläsk och kött, köp-
tes även av gruvfolket, men då hade kringflack-
ande slagtare förut köpt det av bönderna.

De allra fleste gruvfamiljerna hade särskil-
da mjölka- och smör-ställe i bondgårdarne.

Dit gingo de, antingen dagligen eller vissa da-
gar i veckan, efter överenskommenelse, för att
arskanta produkterna. Sedan gruvförsamling-
en år 1853 skildes ifrån Väsby församling,

blev matvaru-torgdag varje lördag på torget
i "Höganäs Ryd", framför disponentens bostad.
Samt stormarknad den sista lördagen i var

Marknader

gick lika de andra ^{Uppmärksamhet} vardagarna, med ^{Uppmärksamhet} ~~den~~ ^{den} sista lördagen i april och ^{Staden} oktober. Dessa senare ^{Berättelser} större marknader. ^{Uppmärksamhet} ~~den~~ ^{den} både Helsingborg och Engelholms mark-

nader. Före 1870 förskom även kreaturshan- ^{Prisförhöjning}
del vid dessa marknader. Angående gläsk-
marknaden, så köpte sig nästan varje gruv-
familj 1860-talet smågräskar av bönderna och
byggde en liten svida "horda" på sitt tilldelade
håll "bie" (hål-land) strax utanför deras bostä-
der. I dessa "hordor" fötte de upp svin, köpte
säd, potatis och agner, samt ströhalv av bön-
derna. Arbetarna upprättade sina emellan
gällande svinförsäkrings-bolag, med syorings-
män kassör och reglemente. Vid vilket
av holschakten som helst fingo de gratis skäl-
levatten till svinslagten. Vattnet släpptes ut
från ångmaskinen i en ho utanom maskinhuset.

Skriv endast på denna sida!

Men så kom kolera till Höganas 1872-73.
 men då först kom läkarene underfund med;
 att det var osundt att ha svina "hodder" lätt
 vid garstuderren, och för ett kutsch måste de

alla rivas ned. De som ville ha svin, må-
 ste bygga svina "hodder" långt ute från men-
 skoboningar, vid stengärdsgårdar på böndernas
 ägor. Der hade dem till århundradets slut.
 Om de fortfarande ha på det viset, vet jag
 inte. Så hade ju bönderna spannemål och
 kreatur. Som förut nämnts, konsumerades av
 grannfolket en del av kreaturen genom slak-
 tares bemedling, men man sålde levande
 kreatur på Helsingborgs marknad. På 1830
 var endast marknad 17 mars, 28 juli och 6:e
 oktober i Helsingborg. I Engelholm 27 mars
 10 juni och 25 september. Men senare var må-
 nadsmarknad så ställd, att i Engelholm var

Skriv endast på denna sida!

marknad om tisdagen och i Helsingborg om
onsdagen dagen efter ingång i månaden. Ef-
ter att ha avyttrat sin literatur eller spanne
mål, köpte de återvändande bönderna alla

slags förmödenheter. Men före 1855, sålde ej bönderna någon spannmål utom socknen utan den råg eller korn som såldes, köptes av det folk som inte hade något jordbruk. Fiskare, bussare, gruvarbetare, och sjöfolk. De flesta av dessa fyra kategorier hus voro täckta med halmtak och därför kunde bönderna sälja råghalm (långhalm) eller på 1860-talet blev det ett spannmåls-säljande utan lika varken förr eller senare. Bönderna kunde sälja till handlare i Helsingborg och Engelholm så mycket såd de hade och kunde få 35 kronor för en tunna vete, 12 kronor för hofre och 24 för råg år 1869.) för tunnare. Det mesta gick till Helsingborg

Spannmåls-
handel

Längvägen mot Engelholm var sämre i
 säkerhet över Engelholms lina (ett o-odlat
 stort område, der äro en del folk spredade
 uppgående. I från vår församling följde vi
 landvägen ifrån Höganäs till Ryssackroget
 första betet, Västa betet blev Hälmholts
 krog och sist Ringstorp - Stattena. Men nå-
 got betande förekom inte utan endast hästarna
 fingo putsa (putsa) ut efter, eller framför dessa
 levande "lior" (backar) vid nämnda ställen. Vid
 framkomsten till Stattena möttes bönderna
 av grosshandlarnes, spananåls-handlarnes a-
 genter, "upphövarer" kallade de, som med en li-
 ten "Holländsk" väg (med vår nuvarande kilo-
 system) vägde, provade och bjöds sina respektive,
 firmors priser. Men en yrkeshemlighet är,
 att om man hastigt störtar spanmålen
 i mättet och hastigt avstryker det som går

Skriv endast på denna sida!

om man mättet, så blir resultatet att inne-
hållet blir lättare och tärn om, ifall sakt,
packas och styckes av. Därför kunde de öka
sin skiss rätt betydligt, isynnerhet om

Konsturens uppstode. 85 Holländska pund som
de kallade var lika med 10 svenska lispund
eller 85 kilo. Deras väg, rynde knappt $\frac{1}{3}$ liter.
Den som betalte värt, fick lasset och man kör-
de till magasinet, gav lärarna var en 25 öring.
annars mätade de ifrå bonden ett par kapper
på tunnan och så gittade de knappt bära, utan
det fick den mest sjätte, som inte gav "drickspeng".
Men den förut nämnde handlaren, "Halte Per",
han var den störste spannmålshandlaren i Väs-
ter socken, men hade aldrig något spannmåls-ma-
gasin. Råg köpte han av bönderna, betalte hand-
peng eller allt, med vilkor att partiet skulle
ligga der det låg, på bondens loft, tills Per såg ifrå.

Skriv endast på denna sida!

~~och~~ så skulle säljaren köra varan antingen
~~till~~ stan eller den ~~garn~~ adress som anvisades. Många
~~böcker~~ som körde följt ~~Th. Svens~~ hus vid land-
~~upplags~~ till Helsingborg, gjordes in och sålde sitt
 spannmåls-lass till Svensson, och hände ofta att
 de erhölet högre pris än de hade kunnat få om
 sålt direkt till stadshandlarna. Ofta betingade
 han sig, att efter leveransen av spannmålen mid-
 taga ett lass handelsvarer till sin butik i Ingelsträ-
 de, vid hemresan från Helsingborg. Även hade "halte
 Per" avtal med en restauratör som hette Berle,
 att så många som av lantmän kommo in och
 bestode ifrån "halte Per", så finge de på hans kök-
 ring, en portion, kött, potatis, sås och bröd. Men an-
 nars kostade en sådan portion 75 öre. Men det be-
 fanns att många personer missbrukade Halte Pers
 förtroende och åte "portioner" på hans bekostnad ut-
 an att ha fått rätt dertill, varför en papperslapp med

^{Landskap} bemärke skulle ^{Uppteckning} förestå på spisnings-stället.
^{Ördd} Då jag var berörad ^{gras} gäddmal fick jag följa med
^{Storke} i en färd då han körde ^{Berättat av} till Helsingborg med
^{Uppteckning} ett mål. I fall inte ^{Ida} lasset var påläst så

sedan kvällen innan, så måste det göras kl. 3 om
 morgonen samma dag och hästarna hade ännu
 tidigare erhållit foder. Vardagen passade man
 på att köra då man trodde vägarne vara i det bä-
 sta tillstånd, t. ex. frusna och tillslätade efter
 några dagars begagnande, eller torra och isspän-
 niga, då man trodde vagnarne gingo lättare.
 Nå ja, om vintern var det ju oftast hårdt frys-
 med 8 a 10 graders köld och stjärneklart vid $\frac{1}{2}$ fyra
 tiden om morgonen. Med mycket varma klä-
 der fick man ändå gå en bit för att inte frysa
 varefter jag fick åka på lasset, men min far
 gick vid sidan och körde, utan om det kunde
 löpa "nerfödis" (d. v. s. utförsbacke), då kunde han

Skriv endast på denna sida!

hållna upp på lasset. Alla huskar som hade
spannmålsbless gingo och körde om de vare av
Sögarer eller söner, men de ägar utomstående,
satt på lasset bakre upp och bakre ner. Nu

fick jag grundlig reda på kartan, var alla till-
stötande vägar gingo hän, vad varje by hette,
vad innervärnarna i vårt hus hette och gjorde.
Jag för min del tyckte det var ofantligt roligt
att se huru männen kommo ut i bara skjortan
och "kastade vatten" och kvinnor sitta på huk,
och barn i alla åldrar fruktade inte för köld och
månshen. Var det stilla lugnt så luktade det
rävlya vid husen närmast landvägen. När
vi så kommit fram och satt in hästarna i nå-
got stall, ty spannmåls-handlarne hade inte något
stall, så skulle vi få något i magen. Hade Per Svens-
son köpt lasset, så fick vi våra portioner, men
annars fingo vi betala var som helst för kaffe

behömt. Derefter skulle vi ju se på stan.
 Lokomotivet, ångbåtar, husarna, Kärnan,
 lagggräddsförslag, och så att köpa hornfiskar (nåla-
 fiskar) av Råbo-tösarna och 20 Centimeter
 stora kringlor, råg, cummin och saltsmakande,
 av de danske piger, som alltid hade sin han-
 delsplats anvisad vid västra sidan om rådhus-
 et (det gamla). Jag var alltid trött av de oändliga
 kullerstens-gatorna och så fort vi slutligen
 handlat vad diverse varor vi behövde, så voro
 vi glada att komma på vagnen och föra hem.
 Vanligen handlades hos den köpman i varje gärd-
 stall vi fått ställa in hästarna. Tonsäckarne
 fick man igen derifrån man lämnat spanmä-
 len, men pengarne fick man aldrig på det stället
 utan hänvisades med en lapp till kontor nå-
 gonstädes i stan. Det var Harboes, Solbergs, Syl-
 verans, Trivikilus, och Olssons. Deras torkkrieton stueks

Skriv endast på denna sida!

sydöstra hörn mitt färgade rådhus. På
hamntorget har alla tackspe-
lare, kommed-
-positivspelare, vis-å-
-sida sin sina plattor. På norra sidan av

hamntorget var cirkustält, skjutbanor, vilda
djur, levande björn. En gång var det två nakna
vilda indianer och en gång var en man utan ar-
mar, men kunde rita blommor med pennan
mellan tårna. Jag torde ha den blomman i
förra ännu. Troligen hade mannen stoppat ar-
marne bakom ryggen och föreställt amlös
ockrande på folkets barnhårtighet. S. k. lytes-
handel förekom icke, utan det som såldes var
mot kontant och likaså det som köptes. Det
kunde också finnas de som hade bestämda kun-
der. T. ex. de bönder som prövat på behandling
och betalning av sin spannmål till en viss
handlare, fanns för godt att alltid sälja till samme

Skriv endast på denna sida!

handlare om än de erbjöds lika pris,
som de andre. Man gick icke omkring i hus-
en och bjöd ut varorna utan sålde dem på
torget. Uppköpare av lantmannaproduk-
ter, ägg, smör, och ost, fingo själva infinna
sig vid böndernas wagnar och köpa. Ordet
stån, var i vår församling ett säkert känt
allmänt begagnat uttryck och betydde alltid
Helsingborg som då alltid stavades med l.
(Dermed här, talas om torget och menas Tra-
ryds marknadsplats, men i äldre tid handla-
des vid alla kyrkor i Småland, före och efter
Gudstjänsten). 8) Otvivelaktigt ansågs åker-
bruket spela huvudrollen (Ordet rollen utta-
lades "rullen" och menades något som rullar
fram, en "rull". Ex. jag har spelt en djävla "rull"
sa Anders Pålsson, när han förlorat 3 skilling
på kortspel. Spannmål av vete, råg, korn och

Skane
Vasby 1940

ACC. N.R.

146273:49

1940

49

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

haver aryttrades för kontant betalning,
Ellen som Väsky socken Adress: 2 fiske läge och
Stenholmsgruvan, så var de fiske huvudnä-
ring för befolkningen på fiske lägen. Fiskare-

na sålde för kontant ersättning, till de andre
församlings-innervänarne. Vid stenholmsgruvan
var ju arbete för dags-penning i gruvan och
fabrikerna, huvudnäringen. Det viktigaste
sädesslaget var råg, dernäst horn, ärtor och
bönor (trindsäd), samt haver, men nästan intet
vete före 1860. Bönorna kunde sälja säd till
fiskarena, gruvarbetare, till sämre lottade gran-
nar. Alltid mot kontant betalning, med undan-
tag för tröskmännen, som vor nästan alla från
Halland, betalades alltid efter "pund-skäppa".
Det räknades att tröskmännen skulle få var
tolfta tunna såsom betalning för arbetet, men
då skulle de föda sig själva. Deremot om bönor

Tröskning

Skiv endast på denna sida!

färdiga tröskomännen så skulle de ha endast
ett tjugefjärda tunnars säd, av vilket sädeslag
de tröskare skulle de ha efter 12:te, eller 24:de var
färdiga. Ex: Om en bondes hade 20 tunnors råg, 30 tun-
nor korn och 100 tunnors havre, så finge ej hela 150 delas
med 12 eller 24 ty då kunde de få bara råg $6\frac{1}{4}$ tunna.
Utan varje sädeslag deladt för sig och då finge
de efter 24 = $5\frac{1}{6}$ tunna råg, $1\frac{1}{6}$ tunna korn och $4\frac{1}{6}$ tun-
na havre. Det odlades så mycket säd att det
inte behövdes köpas ute från andra socknar,
inte ens 1868-1869, som ansågos för nödår över hela
landet. Någon gång behövdes byta om utsäde,
och då sporde man ut någon som hade bra slag
av den sorten man ville förnya och köpte eller
bytte med annan spannmål och mellangift.
Potatis odlades icke mycket över det egna be-
hovet i vår socken. Bland vid fiskelägen och
vid quissan kunde man kälja den. Jag minns en

Potatis odling

Landet ifrån Brunnby socken hade ett lass
potatis på Tyd's torg (grönsaker). Han mätade med
den gamla hederliga skäppan, vanligen en till
två hundra gruekärning, ty som han mätade så
vängde de nog 20 eller fler kilo pr skäppa. När
han hållt i säcken så sade han: Ni får väl kom-
ma ihu för ja glömme å. Och de gjorde de också.
Men ta in te stan och sälja och mät ut
något med egna mått det aktade sig för. De
trudde när de gamle kapparna var större än
nya så var det beröm-värdt. I stället gick det
tvärt om. Ex. en bonde från Trägalyske körde
till stan och skulle sälja "bunketiner", härliga
päron. Han kom upp på torget, fick först betala
för stäplatsen. Han mätade oppmått, sålde för
12 skilling (25 öre) kappen (= 5 liter), men ett tu tre
kom polisen och anmoda honom betala 15 kronor
eller komma en annan dag till rådstugurätten

M6273:52

ACC. N.R.

för hans kappernätt vägrade lagligen avstäm-
mas. Men han mätade sig ej i salskt utan över-
dockad. Således körde han igen utan att säl-
ja hela hans lass skulle räckt till böterna.

Men hemma omkring vår länsmannen ej så noga.
I förra delen av förra århundradet (1800-talet)
hade bönderna så ont om potatis, att man
betraktade potatis som sovel till brödet.

10/ Lin odlades till husbehov i alla bondgårdar. Linodling
men hampa ej så allmänt. Linet såldes inte
men fröet såldes till vissa oppköpare. Van-
ligen voro lyhandlarne de som köpte linfrö.
Halter Per köpte det mesta linfröet i vår för-
samling. De framställda alstren av linet för-
såldes inte. 11/ Chärter och böror odlades
flera sorter: T. ex. grå, vita, gula, stora gulspræ-
kliga, som kallades "länser" (lins). Böror av flera
slag, men s. k. bruna böror (Turkiska) funnos

inte i våra trakter förrän 1870. All sådan säd,
väster och böror kallades med gemensamt namn
för "trindsäd". Om man hade mer än till hus-
behov så var det också lätt att sälja till alla

Fiskare, gruvarbetare, husare m. fl. Boskaps-
[12] skötseln ansågs visserligen icke viktigare
än åkerbruket, men avkastningen av boskaps-
skötseln var ändå så stor, att den i väsentlig
mån bidrog till gårdens inkomster mest i form
av kontanter. Nötcreatur såldes såväl till
avel som slagt. Till avel togo man till någon
marknad, vanligen Helsingborg, eller hemma i Hög-
näs marknad. Någon gång i Engelholm. Dock
fruktade man Engelholms djung, en odlad lat
sträcka land, mellan spetsen på Skelderviken
och Engelholms stad. Överfall förekom.
Men till slagt, förde eller gick oppköpare om-
kring i bondgårdarne och köpte nötcreatur, får

Boskaps-
skötsel

eller halvår. Man kunde också köpa kor och
 hästar på nämnda marknader, men i allmän-
 het föredrogs att själva föda upp kreatur hemma.
 Många får hade alltid de gamla. Skinnen

saväl av fåren, som hudarne av fjäkratur be-
 reddes hemma i gårdarne. Hemskomakare och
 hemmaskräddare togs i håll med dem i tiden.
 Ockrifter förekommo icke utan kreaturen
 ledde eller bundos efter vagn, till och från
 marknadsplatserna. [13] De gårdar, som hade
 smör och ägg, kunde dels sälja dessa varor till
 gruvfolket. (Varje lördag var matvarutorstag i
 torget i Ryd, som gruvtorget kallades) dels var det
 gruvfolk som hade sina smör- och mjölkställe
 och dermed även äggställe, i var sina bondgårdar.
 Aldrig såldes sådana produkter till handlarne.
 Det såg ut som kringliggande socknar ej kunde
 anskaffa tillräckligt av smör åt gruvbefolkning

Smörhandel

Skriv endast på denna sida!

var ty "opplänninga" - smärhandlare ifrån Eng-
 allholm, Halland, Markaryd och Trareryd, voro på Rys-
 torg varje lördag och sålta "lötte" smör. Men på
 lördagstillgång på hemmet smör förefams på
 köptes ej löttesmör, ty smaken var ofta "härskit."
 Det förkom också att bönder lämnade sina
 smör och ägg på visst vanligt ställe, men det
 var då från smörägga-stället det skickades. Det
 mottagande kallas aldrig för smörställe eller
 äggaställe, utan endast der det hemtades ifrån.
 (Leondgården) 14 Endast stenkolsverket gjorde
 en slags tjära, av stenkolet. Denna tjära använ-
 des mycket att tjära timmer och tak 1860-70.
 Träkol gjordes aldrig. 15 Jäkt och djursfångst spe-
 lade ej någon roll. 16 Två fiskeläge voro be-
 lägna inom socknen (Höganäs och Lerberget). De
 avyttrade sin fångst till gruvans och öfriga orts-
 befolkningen. Men sill såldes även till kring-

Tjärn

hela världen. Men även enskilda mindre företag
funnas, såsom ett tegelbruk som hette Magisteberg,
"Tyskans bruk", anläggt av tysken Vettje, på 1850-talet.
Iutmarkerna till Jängelstråde på ett område som kal-
las Tjappes-husen, finnes en slags sandsten, som ar-
bejdskningen bearbetas till "vass-stenar" (=vädjor och
slip-stenar). Här uppe ifrån Småland köra, varje år
vädjestenshandlare till Tjappeshusen, sådana stenar
att köpa och medföra på marknader i Skåne, Små-
land, Halland och Blekinge. Redan då jag var liten
såg jag sådana stenar, vädjestenar, i stora upp-
lag vid sidan om många hus vid vägen på 1860-talet.
Vädjestens-industrin var och är ju en slags
gruvdrift, i det man måste gräva bort en meter

Plijsteno-
tieverkundg.

gjord först innan stentagat påträffas, men sen
här det i tjocklek ned till stenkolen. 18/9, vad
skall man kalla en liksom övergående smitta på
benen i närheten av gässen och Höganäs fiske

Läge, som tog sig uttryck i att sälja ut alla sina
Stengärde (Stenmurar) till grundsten åt alla byggsa-
der på 1870-talet. Cement var då troligen för dyrt.
Alla stenmurar, utom själva källgångarne ströks
med och betalades lera av dem som skulle bygga hus.
Men en av handlarne i socknen (Halte Per) drev en
slags skogs-industri-affär. Han köpte på rot stående
skog, lade folk att rothugga och köra hem stockarne
till hans hus och gård. Riset högs i "lavar" och sålde
de stockarne kran-sågades plank av bok, ek, ask
och björk. Ek såldes till träsko- och toffelträ. Smala
björk till vagns-stänger. Bok fläcktes i tunna sk-
vor 20 cm långa och 10-11 tum breda, till sköffel (sköflabla)
Passande växta sköffelskaft och kölskaft. Av ask fläck-

Skriv endast på denna sida!

"lättnader aff" (skrådader) till "got-trä" (syllar). Kortare
 ekar till stolpar. Krokiga ek och ask, björk, till
 ärkrokar, år-åsar, plog-åsar, starka tjuberpälar
 av ask och ek. Dessutom sålde Halte Per här (öl)
 hemma och på alla auktioner. beer och cigarrer.
 På fyra tunnor beer till en auktion förtjänades 80
 kronor och 4 kronor på en låda Cigarer (inköpt 1,50 sålde
 för 6 kr.) [9] Om det skulle falla någon in att
 köpa en "Holsteinare"-vagn eller en "Engelsk" plog
 så måste det ske på Helsingborgs marknad
 i fall det skulle vara utom socknes. Annars
 fanns hantverkare som var i sin branch till-
 fredsstälde behovet inom församlingen med
 allt vad till jordbrukets redskap och vagnar hette

man inte till försäljning i andra orter. 20) Var
gärdarne fingo salt, det vet jag inte, på annat
sätt än att köpa i stan eller av hemmahandlar-
na. Brist på salt härde jag ej talas om annat i för-
bindelse med vatten- och brödstraffet. Smugg-
lade inte städer skan, en i saltlake doppad risgräst,
till fången, så kunde denne dö av brist på salt.
Troligen fingo handlarne, i städerna, salt från Por-
tugal och Spanien. En gammal register säger, att
1860 infördes 361 tusen tunnor salt till Sverige.
Fint bordsalt fick hushållerskan själv skaffa sig
genom att med en lagom stor sten gnida en hand-
full grovt salt på köksbordets ena hörn. Det
knastrade högljudt och med tiden blev en för-
djupning i bordskivan. 21) Strömming förekom
aldrig, men sill köptes av fiskarna vid fiske-
lägen vid Öresund och Skelderriken och saltades
ned för vintern, i alla hus. Fiske-lägen hette:

Salthandel

Lerberg, Höganäs, Nyhammar, Lerhamn, Mölle
Hälsingborg, Skild, Bräcke, Skärst, och Re-
bäck. 22/ Jag vill nämna att på 1860-talet
brukade folk köpa ringslingor tillika med

andra guld och silversmycken, hos en gammal
hederlig, guldsmed i Hälsingborg, som hette
P. R. Romare, (troligen i Fullagatan.) 23/ Natu-
rligtvis besökte Väsby kyrka och de där begro-
vos i den vid varande kyrkogården. Men 1853 bildade
gruvans folk en egen församling, som först kalla-
des "Höganäs bruksförsamling", men senare
Höganäs församling. Så länge Brucksförsam-
lingen hörde till Väsby, så hade gruvfolket det
s. k. "Norra kapellet" i kyrkan, med norra läktaren
till disposition. Läktaren kallades långt deref-
ter (kanske ännu) för gruvläktaren, och gruv-
plats öster om kyrkan. Men efter skilsmässan
från Väsby togs en gammal väveribyggnad nära

Skriv endast på denna sida!

just för allt tjänstefolk då inträffade. Vår mark-
naden, sista veckan i april, var ej på långt när
samma betydelse i marknads-hänseende som
oktobermarknaden, vilket lördagen i oktober.

Denna (oktobermarknaden) benämndes "Mekeli marknad",
"Trinekelördan", "Oktobermarkaden". Den försiggick
endast en dag, men förbereddes i 2 dagar innan,
medelst uppsättande av tält-butiker, Cirkustält,
målskjutnings och Commedi-tält, varkabinett, djur-
burar, m. m. Tältbutikerna de så kallade "Bo-orna",
sattes upp på torget i raka, vinkel-bräckta, paralle-
la rader, begynnande omkring springvattnet först
liten, sen större och större grepp ut om varandra till
de nådde lands-vägen som går midt igenom torget.
Vid andra sidan lands-vägen, emellan hotellet och
vägen höllo, trädgårdsmästare, slagtare, tavel-
handlare, skintvöje-handlare, och vid längre av-
stånd, ute på någon anvisad åker, var nötkre-

~~Lunds stad~~ ~~upptecknat~~ ~~ad~~
~~marknad~~ ~~med~~ ~~gamla~~ ~~krättade~~
~~vara~~ ~~till~~ ~~ett~~ ~~par~~ ~~hundra~~ ~~krattur~~ ~~upptällda~~
~~socken~~ ~~till~~ ~~salu~~. ~~Det~~ ~~högsta~~ ~~antal~~ ~~krattur~~, jag
~~upptecknat~~ ~~salufört~~ ~~var~~ ~~30~~ ~~stycken~~ ~~hos~~ ~~men~~ ~~1870~~ ~~upp~~

-hörde den kratturshandeln helt och hållet.
 Blev det ett stycke ut ifrån sjöens torget,
 där av "myndigheterna" (här stenkolsverkets
 befälning-män) anvisats plats för sådana
 handlare som ha skrymmande varor, t. ex.
 taktegar, potatiskorgar, bräder, plank och, bok
 ask och björk, kast-kastar, taktillingar, björkegva-
 star, skoffor, spannåls-stora med utskurna skaff,
 i samma trä, samt små kast-skoffor, ösor, balj-
 or, sträppor med en stav utskjutande till handtag.
 Hjulbörshjul, stora kar, träskor av bara trä, pussel
 säll, siktar, spin-rockar, garna-vindor, potatis-
 stötar, bogträ, m. m. I bo-raderna inne på
 torget såldes av krämare från mycket avlägs-

Skriv endast på denna sida!

~~Dessa~~ landsändar, på iffrån Stockholm, Dalarna
~~Skånske~~ Städerna och iffrån alla de olika hörn,
~~och~~ det spottis om Höganäs och Veckemarken, alla va-
~~skap~~ skulle vara nära nog möjligt att nämna vid

namn. Men för en jämförelse med senare, kun-
na ju några omtalas. Det som så att säga över-
svämnade handeln i alla de upprättade "bo-ornas"
(butikerna) var halsdukar, i alla storlekar och regn-
bågens färger. Ingen bondsräng gick hem från
marknaden, i den tiden 1869-1879, utan en ny 5-6
alnar lång halsduk, knuten med snidten om hal-
sen och ändarna fladdrande ut långt åt sidan.
Dernäst fina plänböcker, samt kläder av alla
slag för bägge könen. Männen köpte mössor och
paraplyer, men piger och döttrar köpte huvud- och
larfity, ingen av landfruntimmer var klädd i hatt
före 1880, speglar, bröstbrev och prydnader. Redan
tidigt på morgonen marknadsdagen begynte vägtra-

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

Efter marknadsdagen i Höganäs, som ju alltid var en lördag, och dagen efter söndag således. Då blevo oftast de större nöjestälten kvar i ett par veckor och hade föreställningar, öppna om söndagar hela dagen och om vardagar om kvällarne, så länge de kunde locka några besökare. Cirkus, Comedi, skyttebana, Waxcalinett, Carusell, Björm-tänjare, lockade också en mängd folk till besök, i synnerhet om det blev vackert väder, så var detta ett slags fortsättning på den berömda "Mekeli-marknaden" i Höganäs.

~~hållt~~ ^{hållt} visselpipor, ~~munkar~~ ^{munkar} monikor, från lekare
~~och~~ ^{och} främlingar. Trumpetande trupp tagade ut
~~och~~ ^{och} anmängning med förtärligt gråtande hur-
~~ved~~ ^{ved} på höga stänger, tistlande görande reklam för
sin sak (Cirkus eller "Commedi") inom nöjesområdet.
Men ofta hände att de som drevs carusell, inte hade
något positivt, utan måste leja ett par gamla fiol-
spelare, och den musiken var bättre än de andra.
Men år efter år blevs marknadspositiven större,
så att de inte kunde bäras på ryggen, av en man,
och hade ett stort järnhjul, till svänghjul, för un-
derlättande av dragningen. Sedan man kommit
fram till marknadsplatsen, så gav man ej så my-
cket akt på detta öombedövande väsen, utan må-
ste se på härligheten. Dessa hundratal bekanta
människor man träffade på, och utväljande av
de varor som utgjorde min spekulation för dagen,
nöjestältens överhörande, ärendes uträttande m.m.

draga sålunda snart upp märkesamheten till sig.
 Sedan möjkanordnings ^{Adress} Cirkus, Föreläsning av
 skakater, Lindansare, lewande ^{Bendit} (varg, björn, elefant, pigga
 spräckningssita kättor) Lewande ^{Fredrik} Fredrik, Värucabinett, Docka

-teater, Lopp-cirkus, slå oxen på skallen, ring-kastning,
 lyckans stjärna, svärdslukare, glas-ätare, eldslukare,
 trolleri, målskjutning, Bollkastning (i mun på en gubbe)
 Före klockan 8 på morgonen, marknadsdagen, fick
 man köpa brännvin, i kanner eller stopa-iss å hotell
 et på platsen (Hotell Höganäs). Utan om dörren stod
 kö, till klockan 8 då det stängdes. Men man fick
 bier (öl) hela dagen, och middag, fick man köpa
 med brännvin till smörgårslörd efter behag hela
 dagen till klockan 10 på kvällen. Bond-frångarne
 kom bekrummit sin lön 24 oktober och sprungit
 och gömt sig undan för skräddare och skomakare,
 utan att betala, missbrukade sina pengar på
 det högsta. Jag vet och såg vissa fattiga "röjtan"

skötsel. skötare, tjundarsig och andra, på
måndag 3 gånger och därhos dervid så mycket
sevärdhet, att de blevo beträdda och tåglarna
betalt 30 kronor för mörda. Sedan allt eller

det mesta, åtminstone, översetts och en större del
marknads-besökande ansågs sig ej mera ha der att
göra, blevo vägarne åter tagna i anspråk av gående
och körande skolar, sjungande, ropande och spelande.
Sällan i vänskap, men deremot kunde behövas att
lyfta upp någon trött kamrat ur diket, der en ofri-
villigt vilostund tillbringats. En stor del av de
lång-väga marknads-besökare, och "geschäft"-
makare, som ej ha tält, skogslor, kongmakare, stega-
handlare m. fl. körde in i bondgårdarne och "lante"
hus för natten. Många vor också gamla bekän-
ta med bönderna från föregående marknader och
hade sina "ligge-ställe". Så så vis blevo de när-
mast marknads-platsen belägne byarne, dagarne efter,

^{le}
^{Utrikeskap} ~~Även~~ hörda och genomfrågade ^{Opplysningsvesen} av en del handlande
^{Handel} ~~kan~~ i hemmet slutsälja ^{Varuslag} sitt lager, på marknaden.
^{Södra} ~~Även~~ inte de storhandlare ^{Berättigade} från Helsingborg och
^{Opplysningsvesen} ~~Engelholm~~. Dessa, som ^{Födda} ~~äro~~ hörde tillgångerna, voro

i synnerhet Hallänningar från södra Halland, med
skog-produkter, stegar, potetishögar, skoffor, öser, m. m.
Från Bjäre-härad kom baljor, böttor, kar och sträppor,
Från Engelholm, lerkärl, spinne-rockar, m. m.
Ortsbefolkningen avyttrade egentligen ingenting, på
denna marknad, utan möjligen något kreatur, i
den tid sådana såldes och köptes på denna mark-
nad före 1870. Spannmål och matvaror, sålde
de varje vecka på lördagar. Några bönder från
Ornäs härad i Väsby socken, som voro trädgårdsmä-
stare, sålde väl något, men om lördagen i varje
vecka sålde ju även de sina alster. Naturligt-
vis köpte ortsbefolkningen något av varje slag.
Både små och stora skulle ju ha något mark-

Skriv endast på denna sida!

^{Landskap} ~~lands~~ ^{Upptecknings} ~~upptecknings~~ männe Omkåttada tio tusen personer
^{Varde} ~~varde~~ köpare, barn tretusen köpa för 25 öre var, Ung-
^{Ålder} ~~ålder~~ mar fyratusen köpa för 20 kronor var, äldre per-
^{Upptecknings} ~~upptecknings~~ soner tretusen köpa för 20 kronor var, så skulle

ändå summan gå uppi till 140,750 kronor, en ofant-
 lig summa på den tiden, före 1880. De enda
 25 marknader man från vår ort brukade be-
 söka voro Helsingborgs och Engelholms "månads-
 marknader." De benämndes Helsingborgs och Engel-
 holms "marknad", senare "tor-dag" (torgdag). Engel-
 holm första tisdag i månaden och i Helsingborg
 dagen efter, blev vanligen första onsdagen i var
 månad, men icke alltid. Marknaderna på-
 gingo en dag. På Helsingborg såldes och köptes
 fäkreatur och spannmål. På Engelholm
 såldes spannmål och fäkreatur, men inköptes
 smågrisar, lagghärl, skoffor, möbler och lergods.
 Till dessa marknader kommo huvudsakligen

^{Handskrift} folk från samma orter som förut sagts om
^{Handskrift} Höganäs, och medförde också samma slags varor.
^{Handskrift} Men därför att i Höganäs ^{Handskrift} var endast en marknad
^{Handskrift} och oktobermarknaderna så blev den betydligt

större än städernas månads-marknader. & By-
tehandel förekom aldrig, varken vid Höganäs,
eller städernas marknader, utan alltid contant.
Folket från vår ort, övernattade aldrig, utan
lagade alltid så, att de kommo hem innan, eller
i natten. Icke heller besökte utlandsmarkna-
der. De enda utlännningar som besökte mark-
naderna i våra orter, voro positivspelare, Cirkus,
Var-cabinett, Tigenare, Commedianter, m. flera.
Till Höganäs ville gerna de alla flesta, av fol-
ket till marknaden fridag och lördagen och an-
sågs denna marknad långt viktigare än städer-
nas. Men till städernas marknader reste
de som hade ärende och kunde också handla

att de med samma utträttade uppdrag för
 eller flera andra. Det förekom icke att bön-
 köpte opp varor som man medförde till
 marknader, icke heller att man reste från

marknad till marknad så länge först räckte.
 Icke att man köpte varor på en marknad och
 sålde på den andra. Uppköpare i egentlig mening
 funnos ej vid dessa marknader, ty om det var någon
 som t. ex. köpte 5 a 6 smågrisar på marknaden
 i Engelholm och han och hans nabo delade upp,
 så att de fingo var efter överenskommelse häl-
 ten av antalet, eller den ene två och den andra
 fyra stycken, så var det icke till att räkna
 sådana personer som uppköpare. De endast ut-
 rättade ärendet åt varandra. Men egentliga
 uppköpare förekom då i fråga om stor-krea-
 turs-handel. De som köpte så många kor
 och oxar, de kunde, kallades för "ko-sköjare", och

Skriv endast på denna sida!

den som köpte många hästar kallades för "häst-
köpare". I Högarnäs reuter jag aldrig de funnos,
saken i Engelholm och Hellsingborg florerade de.
Lidana uppköpare ansågs för de mest för-
aktliga av alla människor, ty de skulle först lura
den de köpte av, och sen skulle de lura den de
sålde till, och allt skulle bero på lögn, osanning.
En marknad der inga uppköpare kommo, var
ju helt till intet. Men uppköparne voro av 2
slag. Lidana som köpte i stor skala, antingen
för export eller lång transport till en annan lands-
ända. Dessa uppköpare voro i allmänhet, lång-
väga resande som köpte så många de behöfve
till sin transport och betalade bäst och köpte
också endast det bästa. Sådana kreaturs-uppkö-
pare voro alltid högeligen värderade och välkom-
na till alla kreaturs-marknader. Om någon,
eller några sålja sina kor eller oxar så behöva

hon sålde, köpa något annat kreatur igen,
och en enda uppköpare kan vara orsak till en
söndlig marknadsomläggning. Men en annan sorts
uppköpare som gadda sig ikop, för att i när-
heten av marknads-platsen i krängliggande orten
gåra omkring, lurande ett kreatur till sig, här (ar-
de som varo skunniga om priserna) och ett annat där,
för att förtjena på de oninste jordbrukarne. Ex:
En fattig enka måste sälja sin ena ko, ty tork-
an gjorde att höskörden blev mindre. Pengar be-
hövdes och köpa foder ville hon inte. Hon ledde sin
ko till Engelholms marknad. En fjärdings-väg
innan hon når fram, om morgonen, möter hon en
på "velociped" körande man, som ger sig i samtal
och kommer underfund med att enkans ämnan sälja
hon (av brist på foder). Då erbjuder han sig att skaffa
en köpare som ger 120 kronor för kon. "Jaj, jag har
tänkt få 225 kronor. Ja, men oaktat "tiderna" fallit

Skriv endast på denna sida!

^{Handskrift} Säg jag ge er jämt 200 kronor. Nej, det blir ingen af-
^{Handskrift} färd, men mannen kör ^{Handskrift} mot staden. Om
^{Soeken} en liten stund kommer ^{Handskrift} en annan man, han har
^{Handskrift} just tält vid den förste och ^{Handskrift} hans lund. Hur myn-
ket vill ni ha för kon? Ja 225 kronor. Nej "tiderna"
är så dåliga, men 205 vore högsta. Nej. Ja väl
en gemma till skulle vara det allra sista jag kan
ge i påsk (prishöjning) ja. Enkan säljer kon för 210 kr-
onor. Köparen gick efter spankomsten om en stund,
260 kronor och ytterligare köpte storuppköparen kon
för 275 kronor. Således förlorade enkan 65 kronor.
En annan gång är friskt på smågrisar högt i
Engelholm. En massa grisar är också torgförda.
De vanliga oppköparne är också tillstädes, men
gå endast och bjuda halva priset emot föregående
vecka. Naturligtvis vill ingen sälja för det priset,
mer än en utfattig bonde, som troligen hade en
växel förfallen dagen efter. En av grishandlarna

~~Köpte~~ köpte hans 7 veckors ~~vaxte~~ ^{grisar} för 12,50 kronor
~~stycket~~ stycket. Förra veckan ~~vaxte~~ ^{priset} 25 kronor. Ja, ha,
~~socker~~ ser ni priset har fallit ⁿⁱ ~~ni~~ ^{and} ~~ni~~ ^{re} ~~ta~~ ^{sa} ~~am-~~
~~ma~~ ^{priset}. Nej, alla de ~~andra~~ ^{andra} ~~besluta~~ ^{hellre} ~~ta~~ ^{hem}
grisarne igen. Efter en stund, till och med låtsar
den köparen att han ångrar köpet (för att inbilla
bönderna) och säljer de grisarne för något billiga-
re till en annan gris-handlare. Veckan efter denna
marknad resa alla grishandlarna omkring på landt-
byggden (böndernas adress hade tecknat off) och tala om
hur priset fallit sist marknad som ni ju själva
sågo, och köpte deras grisar för 12 kronor stycket.
Men genast steg priset, så att när grishandlarna
sålde grisar till fattiga torpare, fabriks- eller andra
arbetare så är det 30 kronor stycket. Men det
fanns ju sådana slag av uppköpare som voro be-
satta på marknads-platserna der marknaden före-
gick, såsom garvarn, som köpte skinn och hudar. Men

^{Handl.:} råsskin såldes till ^{Ättlingar} särskilda skinhandlare i stan. ^{Ättlingar} Allt sen grusförsamlingen skildes ifrån Väsby 1853, ^{Ättlingar} har varit liten torgdag, "onattorg" men sista lördag ^{Ättlingar} i varje månad kallad "stormarknad", men var

vanligen avringens skilnad. På alla dessa små och stora marknader eller "onattorg-dagar", komms slagtare från Väsby, Brunnby, Jönstorps och Vikens socknar (25 a 30 stycken) Trädgårdsmästare från Väsby och Ornäs, Höganäs. Strax vid 1880-talet hade spanmäls-handeln med städerna Helsingborg och Engelholm upphört, men fortgick något litet över Höganäs genom Consul. Fjellman och skeppsredare Nils Olsson i Tjörvred, samt över Viken genom Capten J. O. Braun. Vid de flesta "Mekeli"-marknaderna förspordes några tjur-bravader, men aldrig jag minns att polisen och länsman-
nen arresterade någon mer än en fattig käring, som stös i timmergården och skylte för regnväder och hade dervid kastat ytter-kjolen över huvudet, såsom de

Skriv endast på denna sida!

gamle ofta brukade i den tiden. En bakomstående
kan då att se en knutig flicka som blev synlig ge
som att hon blev bar. De hade kände på knutarna
upptäckte att det var penninglösare och anmälde sa-
-ken. Härigenom måste lämna 5 stycken lössar ifrån
sig, alla stulna. Men jag minns inte om hon blev
arresterad. En bonde Nils Nilsson i Nygård, skulle
för ett par vänner visa hur han skulle på mark-
-naden samma dag infånga en tjur. "Se här", sade
han, "har jag sytt fast en planbok", därmed tog han på
bröstfickan i överrocken. "Nej, se de ha alla redan tagit
den", utropade han, och beskrattad blev han, det var
vad han fick för besvär. Övan lemnade upp-
-gifter, ävensom efterföljande, avse tidrymd mellan
1820 och 1880. Några ord om hur "nöjes-tillställningar"
-ne vid Höganäs-marknaderna kunde tagas i beträk-
-tande. Målskjutning. Man fick ett gevär, om man
var ensam, men vid sällskap var ett gevär. Det

en gick över och det andra under målet. Går
man inte ak, utan tog attleyte ett ny-laddat, så
sköt man aldrig ens, men när man ak vid lärlan
så man gick ett och samma gevär, så kunde man

snart komma under fund med differensen. Antingen
sköts med kula (hagel) eller med pil, men gevärens varo
ställda till att bedraga så mycket som möjligt, genom
opålitlighet. Sex skott för 2 1/2 öre, annars 5 öre. Ring-
kastning, bestod en filt eller stichtäcke på ett hårt
bräde-underlag. Pengar lades på täcket, ungefär 5
silverpenngar på varje kvadratfot, alla valörer, men
knappt om en- och två-kronorna, men något måste
läcka allmänheten att försöka kasta en ring som
blir liggande över en peng. 6 ringar för 12 skilling, an-
nars 5 öre stycket. Det befinnes nästan omöjligt att
få en ring att falla över mynt och bli liggande der.
En gång lyckades jag att få en ring över en 2-krona
och rasande blev ägaren och ville bortförklara det.

Alles tre andra personer som sågo händelsen
gjorde att han måste erkänna sanningen. Genast
sag han med sex andra ringar. Men jag nekade
oförklarligt och kastade istället mera och desto mera
kasande blev humbugsmakaren på en så snål bonde
som inte ville köpa fler ringar. Indianer.
En skräddare från Åstorp, hade på nöjesfältet
uppsatt ett tält med en hög brädgång bredvid detta.
På tältet ett par fönster med pärngaller. I detta tält
förvarades ett par vilda indianer. Förståndaren
(skräddaren) och en hans kompanjon var försedda
med var en dubbelkössa. En av männen måste
alltid gå på vakt och allt emellanåt avlossa
starka skott för att vid nakt hålla respekten
för civilisationen, hos indianerna. Femtio år
kostade det att få se vildarne, som nära nak-
na uppgåv vilda tiut vid varje skott som av-
lossades och försökte guida och fila med sina

Skriv endast på denna sida!

~~Vara~~ ~~de~~ ~~gjor~~ på järngallret ~~men~~ tält-duken rörde
~~de~~ inte. Companjerna ~~talade~~ något tyska och
~~skapade~~ emellanåt tag plats tag plats. Men menig-
~~heten~~ tyckte priset var förskönt (de flesta andra nöjes-
tälten kostade endast 25 öre) Alltså blev Jregverson gam-
ska kringa. Indianerna blevo avslöjade av gruvar-
lectarne om kvällen och utsläppta. De voro ett par
sjömän som legts för att föreställa "Die vilden In-
dianen". På stuten på skallen var en hum-
leugsinrättning att marra bonddeärarne att slå
med en träklubba ("köla") på en "pål" ("pål") rätt ned
och dermed driva upp en liten gubbe att slå till
en klocka i toppen på en 5 a 6 alnar hög stång.
Det kostade 10 öre slaget, men ringde klockan
så var slaget fritt, men ett slag möjligen på 50,
lyskads bli fritt. Trolleri. Vanligen utlän-
dingar, till och med Chineser. En sådan dam
hade ett litet bord i fria luften. Hon hade en liten

Skriv endast på denna sida!

^{Landskap} ~~Snäll~~er-klocka i var hand. ^{En gång} ~~En gång~~ hon lyfte
^{en av} ~~en av~~ klockorna stod ^{en ny kropp, gallebe, deka,}
^{Snäll} ~~Snäll~~ eller annat, och ingen ^{Snäll} ~~Snäll~~ kunde förstå
^{Snäll} ~~Snäll~~ det tillgick. Bidsag ^{Snäll} ~~Snäll~~ villigt. En hum-

leugs-makare hade endast en lång kedja eller en
 snor 16 till 20 alnar lång. Den virade han ihop,
 och kastade på ett flak på jorden (marken). Deref-
 ter satte han en finger i en ögla och uppmanade
 någon av publiken att taga fast i ena ändan på
 snöret och draga. Om snoren snärjer fingret
 skulle publicanten gå 50 öre, men i annat fall
 skulle denne betala 50 öre. Omvänt, om publi-
 cum kunde sätta sitt finger så att inte det
 bleve snärjt när humleugs-makaren drog i den ena
 ändan på snöret, eller kedjan, så finge han vinna
 50 öre, men blev fingret snärjt förlorade han 50
 öre. Jag såg och hörde hur bonddrängar på detta usla
 spel tävlade tills de förlorat 6 kronor ur börs.

Skriv endast på denna sida!

Positivspelare nöjde sig inte med att endast
spela och sjunga sina senaste visor utan satte
samma uppkopade, högljudda folkhopsen synliga
i skrämmande färger målade mord- eller olycks-
drammer av ett eller annat slag. Dock mest från
utlandet (Ex. Tropmanns mordet). I synnerhet en gam-
mal positivspelare, lång, vinögad (skelant) från Malmö,
sades vara egare till flera stora hus i Malmö och
Göteborg. Han var i många år på Högans Mikeli-
marknad. Andra positivspelare medförde
antingen en liten apa som skulle locka åskådare,
eller en fågelbur med en kanariefågel som
kunde med näbben draga ut lyckolotter ur en
packe. Ett sådant kosta 10 till 25 öre. Visor 10 öre.
De flesta positivspelarna var 2 personer, en kvinna
eller ung flicka, men ibland en pojke eller båda
delar, barn till den gamle positivspelaren. Blin-
da harmonike-spelare brukade alltid uppträda på

~~Landskap~~ ~~Öppettid~~ ~~Adress~~ ~~Berättelse~~
 Gaganäs-marknaderna. Jacka-teater, var det
 alltid, men vid en av marknaderna utom ärskte
 sig en, genom sitt billiga pris, 15 öre för varje spel.
 Tillspäls var teaterspel i hängenting. En annan skul-
 le pr luftballong, resa till Amerika. Pladask föll
 han ned och slog sig ihjel. Hans hustru skriade och
 skränade. Hämtade honom på en hjulbör. Allt på
 10 minuter. De på en bonddräng (det var just han som
 spelade en jimpoll), klädd i vitrutiga byxor och väst,
 med en kort blå jacka och med en enkelradig
 harmonika under armen, lugar sig så luggen
 faller ner i ansigtet. Spelar och sjunger:
 Ja, e födder hit te verden för o tjena. O ja har vakkan
 far älla onor. O ja vandrar min väg, så heltalena
 Men min löcka i speleverket bor. Förty ja spelar
 på harmonika så gyvelit. O ja spelar till min
 belekaste död. #

När som någon på himmelen den vandrar,

Skriv endast på denna sida!

O ja tänker på far o ~~moder~~ O ja ensam
 vägarne nu vandrat. Men min lycka i
 speleverket bor, Forty äro spelar på harmonika
 så givet O ja spelat till min belevast död.

Efter möjligen 3 versar lugnar han sig åter så
 luggen faller fram och seansen är slut. En
 utrymning och ny publik, till 50 a 60 personer. I
 från klockan 8 på morgonen till klockan 6 efter mid-
 dagens minst 20 föreställningar. Några gingo flera
 gånger och minst 800 a 1000 personer. (20 a 50 kronor
 för 2 personer på marknadsdag)

De gamle handlarne ha vi ovan omtalat, men
 det kom snart nya, inte på landsbyggen, utan vid
 gruvsamhället "Höganäs Ryd". Redan år 1870 var
 det sju handelsbutiker inom gruvområdet. Dessa
 voro: Gärn, O. Zimmerdal, midt emot vid var sida om
 Landvägen, vid inträdet i byn. O. Jönsson, vid Långa-
 rödvägen (Fiskgatan) och vid samma gata N. Pettersson

Skriv endast på denna sida!

Föreningsboden vid prins Karls schakt, vid Bro-
backe järnbeis och vid Forsskets Carl Christens handels-
butik. Alla dessa handlare ägde själv husen
deras handeln bedrores. Gärn sålde även beer,

men för övrigt tog han ett litet knyte med diverse
varor med sig i närmaste byar och sålde (Som en
curiositet kan omnämnas, att här sitter på fönster-
posten i trädgården en fullt säker termometer, som köp-
tes av Gärn då han hade handelsknyte och kom hem i stu-
gan till oss år 1870.) Oskar Limmnerdal,
hos honom sågs sällan någon ingå i hans butik,
medt emot Gärnes. Handlade med "korta" varor.

O. Pettersson vid kanalleron. Handlade med garn och
skolböcker. Högst sällan kunde en kund träffa i
hans butik. O. Jönsson vid Långarödsvägen
(Fiskagatan). Denne handlare var den som sålde alla
mest på hela Ryds område. Överlämnade hus och
lager till Peter Bengtsson som blev storhandlare och

Skriv endast på denna sida!

spelade konkurs. Han handlade med tyger, colonialvaror
 fabriksvaror. ^{Arlethans} ^{Enenings} butik
 vid Prins Carlsschakt. Efter ^{berättat} uttagande av omkyfte på
 förtäring, flera gånger ^{vid} konkurs, kom en som hette
 Åkerberg att driva upp denna handel till den största
 på platsen. Med "korta" varor. ^{Jübel} vit Brors
 backe föregick av en Carlsson. Njölthandel och korta
 varor. ^{Isen} Christensson på Bruket, handla-
 de med colonial och fabriksvaror, betydande.
 En "Hammar" handlade vid Höganäs gästgivarvärd, men
 mycket obetydligt. ^{Timmer} handlare
 vid Höganäs vros, utom Priör, en ofantligt liten kapten
 Magnus Bengtsson, och en kapten Per Andersson. Men
 dessa handlade endast med bräder, som de fingo
 ej ledes ifrån Halmstad. Vad sig efter 1860 tilldragit, och hur
 dessa tiogtals hantverkare av alla slag, små och storhandlande företag
 uppkommit, som ju härvid ej lär beröras, är så
 storartat att det föranlett stadsbildning.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

Efter marknadsdagen i Höganäs, som ju alltid var en lördag, och dagen efter söndag således. Då blev oftast de större nöjestälten kvar i ett par veckor och hade föreställningar, öppna om söndagar hela dagen och om vardagar om kvällarne, så länge de kunde locka några besökare. Cirkus, Comedi, skyttebana, Waxcalinett, Carusell, Bjomtänjare, lockade också en mängd folk till besök, i synnerhet om det blev vackert väder, så var detta ett slags fortsättning på den berömda "Mekeli-marknaden" i Höganäs.